

MURRONVÄLJÄN AURINKOVOIMALAN OSAYLEISKAAVA
TARVASJOKI

Lieto
Tarvasjoen aurinkovoimala-alueen
arkeologinen inventointi
2024

Juha Ruohonen
Siiri Tuomenoja

Maanala Oy

MAAN
ALA

Sisällys

Tutkimuksen perustiedot	2
1. Johdanto	3
1.1. Tausta ja tutkimustehtävä	3
1.2. Menetelmät	3
2. Taustatutkimus	4
2.1. Maaperä ja topografia	4
2.2. Tutkimushistoria ja tunnetut kohteet	5
2.3. Paikallishistoria	6
2.4. Historialliset kartat ja ilmakuvat	6
2.5. Paikannimistö.....	7
2.6. Muinaisjäännöspotentiaali	7
3. Maastohavainnot	9
3.1. Kohde 1: Lieto Murronväljä	14
4. Yhteenveto	17
5. Lähteet	18

Tutkimuksen perustiedot

Kohde: Lieto Tarvasjoki, aurinkovoimalan hankealue

Tutkimuksen tyyppi: arkeologinen inventointi

Tavoite: selvittää sijaitseeko tutkimusalueella muinaisjäänöksiä

Kenttätyöaika: 6.5.2024

Tutkijat: FM Juha Ruuhonen ja FM Siiri Tuomenoja, Maanala Oy

Tilaja: Fortum Renewables Oy

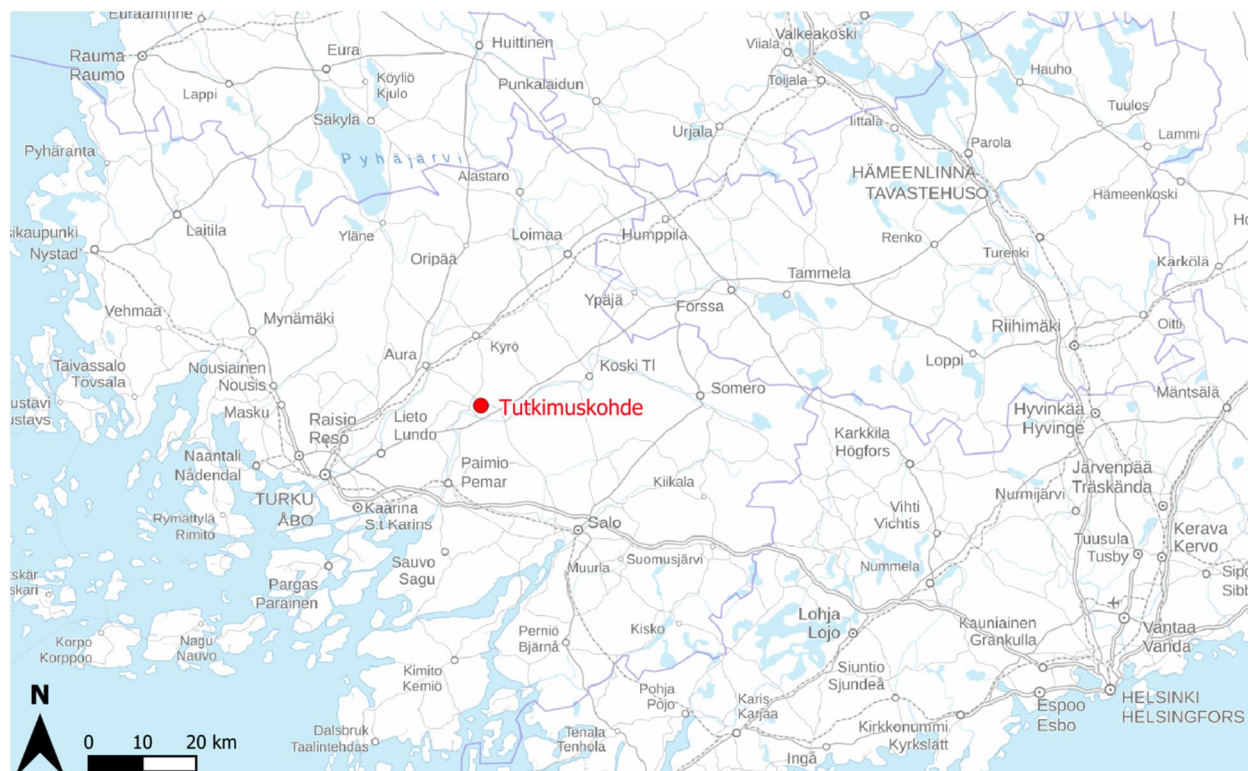
Aiemmat arkeologiset tutkimukset: Markku Torvinen, inventointi 1973

Koordinaatit alueen keskeltä: N 6724700 E 268800

Valokuvat: Juha Ruuhonen / Maanala Oy

Tutkimuksessa talletetut esinelöydöt ja näytteet: –

Tulokset: Alueelta ei todettu kiinteitä muinaisjäänöksiä tai muita kulttuuriperintökohteita. Kohdeena dokumentoitiin tarkemmin maahan kaivettu rakenne, joka liittyy 1950-luvun elinkeinoihin.

Kuva 1. Tutkimuskohde sijaintina merkittynä punaisella pisteellä. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Raportin karttakoordinaatit on ilmoitettu ETRS-TM35FIN-järjestelmässä (korkeus N2000). Alkuperäinen arkistoaineisto digitaalisine valokuvineen: Maanala Oy. Raporttikopiot pdf-muodossa: Museoviraston arkisto, alueellinen vastuumuseo ja työn tilaaja.

Kansikuva: Lieto Murronväljän kivirakenne.

1. Johdanto

1.1. Tausta ja tutkimustehtävä

Fortum Renewables Oy:llä on suunnitteilla aurinkovoimahanke Varsinais-Suomeen, Liedon Tarvasjoelle. Hankealue sijaitsee Tarvasjoen kirkolta noin 1,5 kilometriä itäkoilliseen, lähimmillään noin kilometrin päässä Paimionjoesta (kuvat 1 ja 2). Hankealueen koko on noin 102 ha. Alueen itäreunasta on yhteys Carunan voimajohtoon, joten uuden sähkönsiirtoyhteyden rakentamiselle ei ole tarvetta.

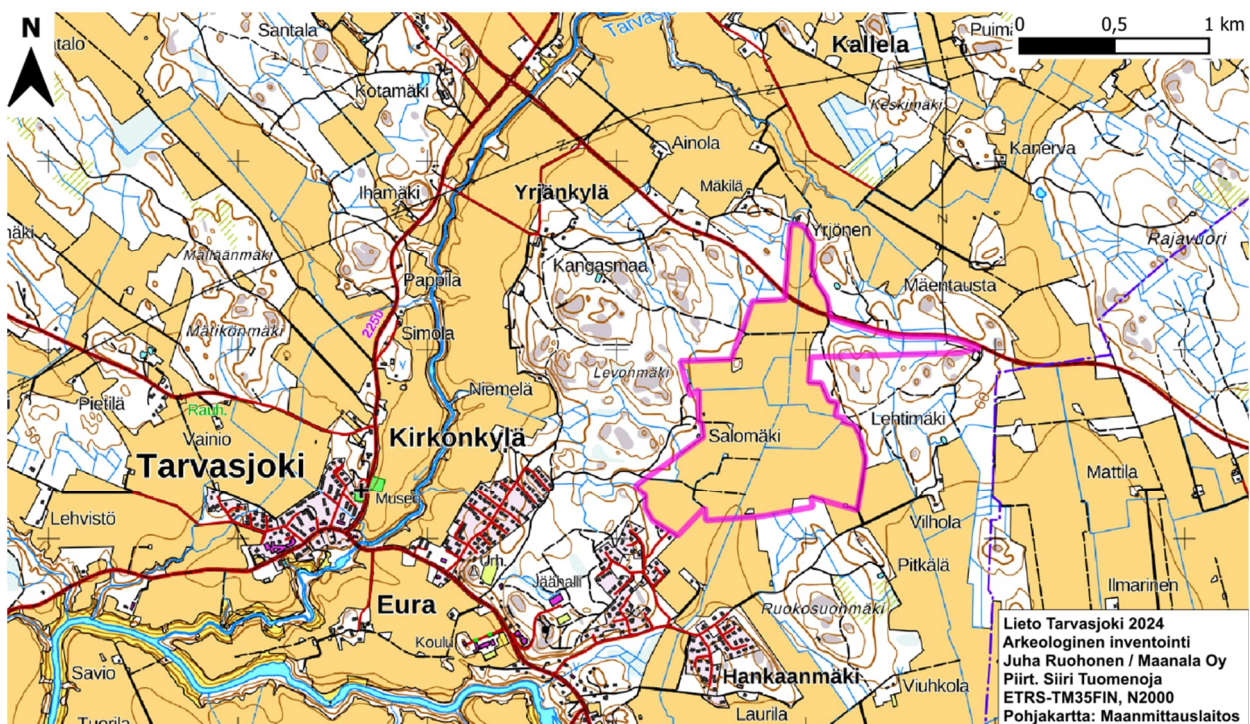
Alueella katsottiin tarpeelliseksi tehdä arkeologinen inventointi. Työn tarkoituksena oli selvittää, onko suunnitellun aurinkovoimalan alueella aiemmin tuntemattomia arkeologisia kohteita. Fortum Renewables Oy tilasi inventoinnin Maanala Oy:ltä.

1.2. Menetelmät

Ennen arkeologisen inventoinnin maastotöitä alueesta tehtiin esiselvitys. Sen yhteydessä käytiin läpi selvitysalueen ja läheisyyden aiemat arkeologiset tutkimukset, tunnetut kohteet ja irtolöydöt sekä paikallishistoriat. Historiallisista kartoista nykypäivälle asetoimitettiin isojakokartat (Fallstén 1785 ja 1788) ja 1800-lu-

vun pitäjänkartat (2022 04 ja 2022 05 Tarvasjoki). Nuorempaan maankäyttöön perehdyttiin vanhojen peruskarttojen (2022 05 Seppälä/Karinainen) sekä MML:n historiallisten ilmapäätöiden (Paikkatietoikkuna) avulla. Esitöissä etsittiin myös kohteisiin mahdollisesti viittaavaa paikannimistöä, jota käytiin läpi karttalähteiden lisäksi avoimista nimistöportaaleista (Nimisampo ja Nimiarkisto). Lisäksi alueen muinaisjäännöspotentiaalia tarkasteltiin maastokarttojen topografian, MML:n Laserkeilausaineiston (5 p/m²) sekä GTK:n 1:20 000 mittakaavan maaperäkartojen (Maankamara) pohjalta. Taustatutkimuksen teki arkeologi FM Siiri Tuomenoja.

Maastotyössä käytettiin tavallisia arkeologisia inventointimenetelmiä: silmäääräistä havainnointia, maanäytekeräystä ja pintapöimintää. Maastotyössä tehdyt havainnot dokumentoitiin sanallisesti ja valokuvaamalla ja ne mitattiin paikalleen Garmin GPSMAP 66S -laitteella. Maastotyön ja kohteiden arvottamisen teki arkeologi FM Juha Ruohonen. Maastossa oli lisäksi arkeologi FM Jerry Möller. Kenttätyöt tehtiin havainnoinnin kannalta suhteellisen hyvissä olosuhteissa 6.5.2024, joskin osapelloista oli tarkastushetkellä kasvillisuuden peitossa, joko sängellä tai oraalla.

Kuva 2. Tarvasjoen Kirkonkylän koillispuolella sijaitseva tutkimusalue rajattuna maastokartalle.

2. Taustatutkimus

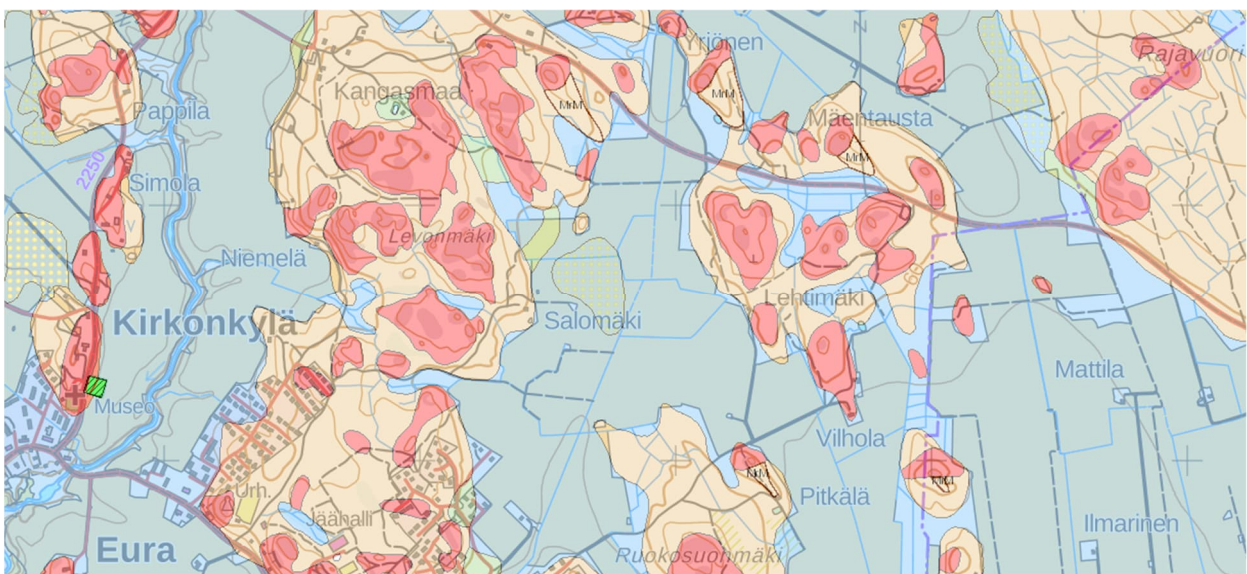
2.1. Maaperä ja topografia

Aurinkovoimalan hankealue on enimmäkseen tasaista ja alavaa peltomaisemaa, jota muutamit ojat ja nimettömät pelto- ja metsätiet halkovat. Peltoalueet sijoittuvat 55 m mpy korkeuskäyrän paikkeille. Alueen pohjoisosan halki kulkee Salontie (seututie 224), jonka vartta myötäillen hankealue rajautuu kiilamaisena kohti itää, aina nykyiselle voimajohtolinjalle ja sähköasemalle asti. Sähkösiirrolle tehty käytävä on pieniä kulmauksia lukuun ottamatta selvitysalueen ainoa osa, joka sijoittuu metsämaastoon. Sähkösiirtokäytävä kulkee mäenrinteiden pohjoisreunalla ja sijoittuu korkeuskäyrien 60–70 m mpy välille. Metsän alavimmat osat ovat ojitettuja.

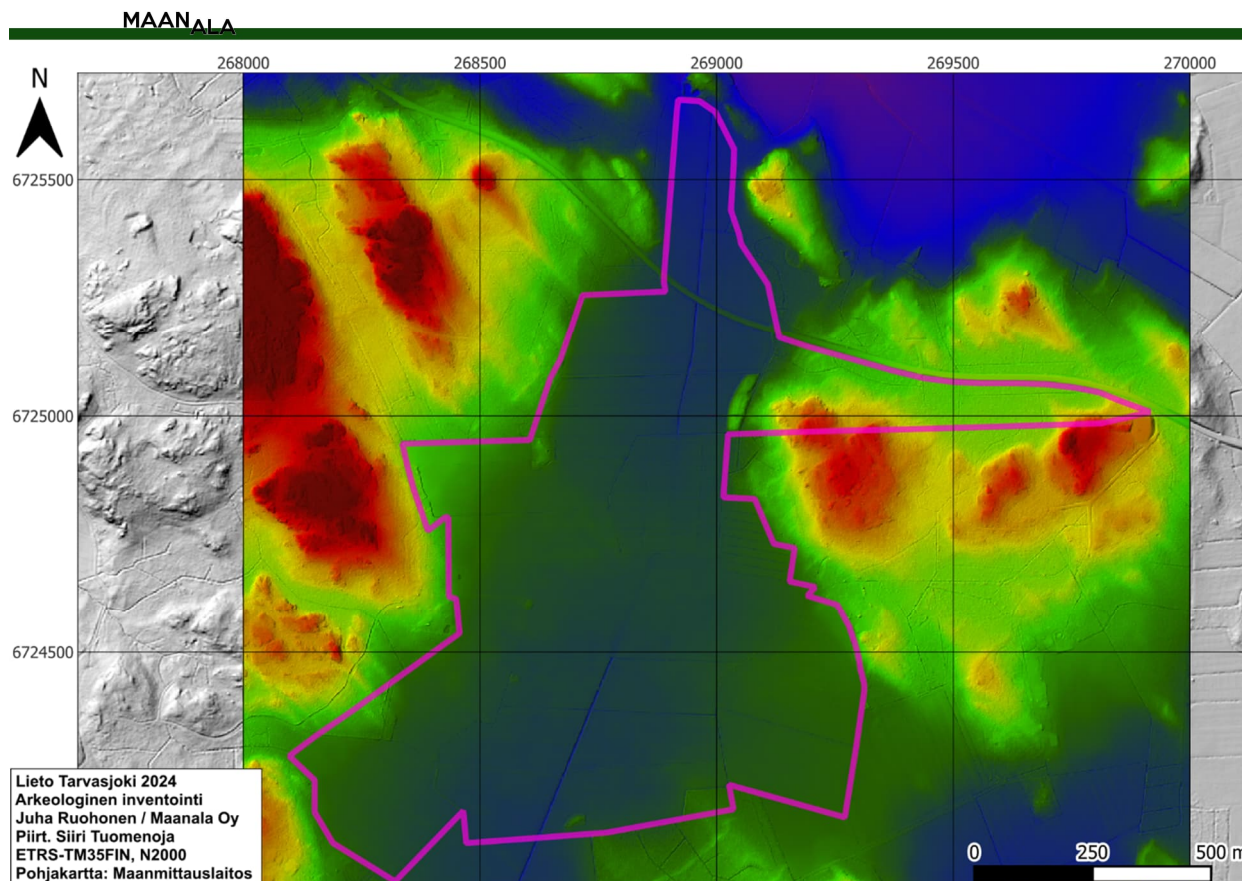
Asutut ja rakennetut alueet on rajattu selvitysalueen ulkopuolelle, ja ainoat rajauksen sisään jäävät rakennukset ovat muutamat alueen etelä- ja keskiosassa sijaitsevat maatilojen ulkorakennukset. Hankealue rajautuu monelta suunnalta kalliioisiin metsämaastoihin. Lähin suuri vesistö on eteläpuolella virtaava Paimionjoki, jota kohti alueen halki kulkeva kapea oja laskee. Lähimmillään noin kilometrin päässä lännessä virtaa Tarvasjoki, johon laskee hankealueen pohjoispuolella kulkeva Tiurinoja.

Geologian tutkimuskeskuksen 1:20 000 mittakaavan maaperäkartojen (Maankamara) perusteella suurin osa selvitysalueesta on savea (kuva 3). Alueen länsireunassa on kapea hiekkamaan muodostuma ja keskellä alue, jossa on pohjasaven päällä pintamaana hiekkaa. Hankealuetta ympäröivät usealta suunnalta hiekkamoreenimaan alueet, joiden reunamia ulottuu aluerajauksen sisään. Itään kurottautuva sähkösiirtokäytävä kulkee kalliomaan ja hiekkamoreenimuodostumien poikki, alavimmilta osiltaan sekini savessa.

Maanmittauslaitoksen 5 pistettä/m²-tarkuuden Laserkeilausaineistolla (kuva 4) hankealue näyttäytyy enimmäkseen varsin tasaisena, kaapeiden ojien halkomana viljelymaana. Alueella on muutama arkeologista potentiaalia omaava korkeampi peltosaareke, esimerkiksi etelälaidan kumpare, joka on merkitty jo 1700-luvun isojakokartalle. Saarekkeilta erottuu aineistossa muutamia kiinnostavia kuoppia, jotka kylläkin sijoittuvat lähelle vuoden 1963 peruskartalle merkittyjä ulkorakennuksia. Osa lidaraineistossa erottuvista anomaliaista on selkeästi moderneja, kuten esimerkiksi alueen länsireunan pellon säännöllinen kuoppa, joka ilmakuviin (Paikkatietoikkuna) perusteella on kaivettu vasta 2000-luvulla. Kaikki anomaliat tarkastettiin maastossa.

Kuva 3. Selvitysalue Geologian tutkimuskeskuksen 1:20 000 mittakaavan maaperäkartalla. Siniset alueet ovat pinta- ja pohjamaalajiltaan savea, keltaiset hiekkamoreenia ja vaaleanvihreät hiekkaa. Punaiset alueet ovat kalliomaata ja vihreäpilkullisella rasterilla merkityt alueet hiekkaa pinta- ja savea pohjamaalajiltaan. Kuvakaappaus Maankamara-karttapalvelusta.

Kuva 4. Selvitysalue Maanmittauslaitoksen 5 pistettä/m²-tarkkuuden Laserkeilausaineistosta tehdystä vi-sualisoinnissa. Tasaisella peltoalueella on joitakin saarekkeita ja kuoppakohteita.

2.2. Tutkimushistoria ja tunnetut kohteet

Vuodesta 2015 lähtien Lietoon kuuluneen, entisen Tarvasjoen kunnan alueella on viimeksi tehty arkeologinen yleisinventointi yli puoli vuosisataa sitten, vuonna 1973, jolloin keskityttiin esihistoriallisten kiinteiden muinaisjään-nösten etsimiseen (Torvinen 1973: 22–31). Tarvasjoen inventointikohteisiin kuuluivat viisi kivikautista asuinpaikkaa ja yksi esihistoriallinen rökkiökohte. Tutkimusraportista ei selviä, onko maastotarkastuksia tehty nykyisen hankealueen kohdalla.

Kolme inventoinnissa löydettyä tai tarkastet-tua kivikautista asuinpaikkaa ovat edelleen ai-noat hankealueen lähiympäristöstä tunnetut kiinteät muinaisjäänökset. Lähin kohteista sijaitsee noin 1,2 kilometriä hankealueen lou-naispuolella (*Lieto Euran kansakoulu*, Muinais-jäänösrekisterin tunnus 838010005). Toinen Paimionjoen varrella sijaitseva kohde on noin 1,7 kilometrin päässä hankealueen eteläreu-nasta (*Lieto Nummela*, 838010004). Kolmas ki-

vikautinen kohde sijaitsee kauempana nykyisistä vesistöistä, noin 1,3 kilometriä Tarvasjoen länsipuolella ja 2,5 kilometrin päässä hankealu-eesta (*Lieto Kerppola*, 838010004). Kohteet si-jaitsevat korkeudeltaan 47,5–60 m mpy välillä.

1970-luvun yleisinventoinnin jälkeen on tehty muutamia Tarvasjokea käsittäneitä inventoin-teja, joiden yhteydessä nykyisellä hankealu-eella ei kuitenkaan liene käydyt. Historiallinen Hämeen Härkätie inventointiin 1980-luvulla (Masonen & Heikkinen 1986–1987). Tielinjaus kulkee Tarvasjoen Kirkonkylän halki mutta si-jaitsee lähimmilläänkin noin 900 metrin päässä nykyisen hankealueen eteläreunasta. Vuonna 2003 inventointiin Gasumin maakaasuputken länsilaaennuksen linjaus (Kehusmaa 2003), jonka yhteydessä tehdyt maastotarkastukset sijoittuivat kunnan pohjoisosaan.

Lähempänä nykyistä hankealuetta liikuttiin vuoden 2010 Forssa–Lieto-voimajohtolinjan inventoinnissa (Laulumaa 2010). Voimajohto kulkee noin 700 metriä alueen pohjoispuolella

lukuun ottamatta alueen itäosaan tulevaa haa-raumaa. Tutkimusraportista ei käy ilmi, onko kyseistä kohtaa tarkastettu maastossa. Pelto-maita ei inventoinnissa kuitenkaan käyty läpi, joten todennäköisesti nykyisellä hankealueella ei sen yhteydessä käyty.

Kivikautta nuorempia arkeologisia kohteita ei hankealueen läheisyydestä tunneta. Tarvasjoen varrella, noin 2,6 kilometrin päässä hankealueesta, sijaitsee yksi kuppikivi, joka ei todennäköisesti kuitenkaan ole enää alkuperäisellä paikallaan (*Lieto Tuomola*, 838000001). Rautakautisia ja historiallisen ajan kohteita tunnetaan runsaammin kauempaa hankealueesta, erityisesti jokivarsilta.

Osaksi tunnettujen kohteiden vähäinen määrä hankealueen läheisyydessä, sekä Tarvasjoella että Marttilan kunnan länsiosassa, on todennäköisesti seurausta inventointien vähäisestä määrästä. Muinaisjäännösrekisteriin ei myöskään ole merkitty kaikkia alueelta tavattuja löytöjä. Esimerkiksi Kustaa Killinen, joka vuonna 1877 kiersi Maskun kihlakuntaa keräten muinaisjäännöksiin liittyviä havaintoja, suullista perimätietoa ja kansantarinoita, on kirjannut ylös joitakin kiinnostavia löytöjä silloisen Euran kappelin alueelta. Niihin kuuluu kaksi kivikirvestä, nuolenkärki, kourutaltan katkelma ja useita tasatalttoja. Lisäksi Euran kylän Nokan talon maalla tiedetään hänen mukaansa olevan hautapaikka.

2.3. Paikallishistoria

Jääkauden päättymisen jälkeen nykyinen Tarvasjoen alue oli meriveden alla. Maankohoamisen seurauksena paikalle muodostui ensin saaristoa ja jo noin vuoden 5000 eKr. paikkeilla alue oli rannikkoa, johon paikkakunnan historiikin kirjoittaneen Aulis Ojan (1971: 13–15) mukaan ensimmäiset ihmiset saapuivat. Vuoteen 3000 eKr. mennessä alue oli jo muuttunut selväksi sisämaaksi. Tarvasjoelta onkin Ojan mukaan tehty useita kivikautisia irtolöytöjä, myös Euran kylästä, joista osa liittyy kiinteisiin asuinpaikkoihin. Suoraan nykyisen hankealueen kohdalta tällaisista löydöistä ei kuitenkaan ole tietoa.

Kivikauden jälkeen Oja (1971: 16–20) uskoo Tarvasjoen seudun olleen pitkään lähinnä metsänkäyntialuetta pysyvän asutuksen ollessa keskittynyt muualle. Vielä varhaiskeskiajalla asutus oli hänen mukaansa levinnyt Paimionjoen laaksossa ylimmillään vasta Tarvasjoen Kättylään, joka sijaitsee noin 5 kilometriä hankealueesta lounaaseen. Jo eräkaudella paikalle kuitenkin johtivat useasta suunnasta vakituiset kulkureitit, joiden risteyskohtana alue toimi.

Myöhemmältä historialliselta ajalta tiedetään nykyisen hankealueen kuuluneen Euran ja Yrjäntilän kyliin. Yrjälän/Yrjäntilän talo mainitaan ensimmäisen kerran vuodelta 1316 peräisin olevassa kirjeessä, jossa siihen viitataan uudisasutuksena (Oja 1971: 29–39, 45–47 ja 70–73). Euran kylän synnystä ei ole olemassa samantyyppistä asiakirjatietoa, mutta molemmat kylät ovat Ojan mukaan kuuluneet niin sanottuun ruotsalaisen oikeuden alueeseen ja asutettu vasta vuoden 1300 jälkeen. Vuonna 1540 Euran kylässä tiedetään olleen viisi taloa, muutama vuosikymmentä myöhemmin kuusi. Yrjäntilässä taas taloja oli vain yksi vielä 1600-luvun alussa.

Kirkollista toimintaa Tarvasjoen seudulla on ollut todennäköisesti 1300-luvulta lähtien (Oja 1971: 40–42, 118–121 ja 213). Alun perin ilmeisesti Uskelaan kuuluneet kylät liitettiin 1300-luvun puolivälissä uuteen Marttilan kirkkopitäjään. Myöhemmin, todennäköisesti 1500-luvulla, paikalle perustettiin Alastaron saarnahuonekunta. Tällöin paikallisesta Tallakappelista tuli vakituinen kirkko lähelle hallintokeskusta, Juvan kuninkaankartanoa. Myöhemmin saarnahuonekuntaa alettiin kutsumaan Euran kappeliksi.

2.4. Historialliset kartat ja ilmakuvat

Vanhin tämän selvityksen yhteydessä tutkittu ja nykykartalle asemoitu kartta-aineisto koostuu isojakokartoista. Nämä ajoittuvat hankealueella 1780-luvulle (Fallstén 1785 ja 1788; kuva 5). Selvitysalueen pohjoispuoli on isojaon aikaan ollut Tarvasjoen varrella sijainneen Yrjäntilän (Yrjäntilä/Yrjöntylä/Yrjälä) maita ja

eteläpuoli kuulunut Paimionjoen rannalle rakennettuun Euran kylään. Kylät ovat kuuluneet Marttilan kirkkopitäjään, Maskun kihlakuntaan ja Turun lääniin.

Alueen asutus on karttojen perusteella siis vielä 1700-luvun loppupuolella keskittynyt Paimionjoen ja Tarvasjoen varsille, ja selvitysalue on ollut kylien takamaita. Iso osa alueen nykyisin peltoviljelyksessä olevista savimaista on ollut niittykäytössä. Niityille on merkitty useita ulkorakennuksia, mutta muutoin alue on karttojen perusteella ollut rakentamatonta. Alueen länsipuolella on kulkenut Hämeen Härkätiestä erkaneva ja takamaille päättyvä tienpätkä. Euran kylän ja Marttilan Prunkilan kylän välinen raja sijaitsee kartoilla samalla kohtaa, jossa myöhemmin on kulkenut pitäjänraja ja nykyisin kunnan/kaupunginraja.

Vuoden 1845 pitäjänkartat (karttalehdet 2022 04 ja 2022 05 Tarvasjoki; kuva 6) on piirretty isojakokarttojen pohjalta, joten ne eivät juuri tarjoa lisätietoa selvitysalueen historiasta. Euran ja Yrjäntilän kylien talot ja torpat on edelleen merkitty jokivarsille. Euraan on Härkätien varrelle merkitty pitäjänkartalle myös kestikievari. Kaikki mainitut kohteet jäivät selvitysalueen ulkopuolelle.

1900-luvulla tapahtuneeseen maankäyttöön aikaikkunana toimivat vanhat peruskartat (karttalehti 2022 05 Seppälä/Karinainen; kuva 7) sekä alueen historialliset ilmakuvat (Paikkatietokkuna), joista vanhin on vuodelta 1948. Asutus on 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alkupuoliskon aikana levinnyt kylien vanhoille takamaille ja alavat savikot on muutettu niityistä pelloiksi. Selvitysalueen pohjoisosan halki kulkeva Salontie on rakennettu paikalle 1970-luvulla, mutta muutoin maisemassa ei ole tapahtunut suuria muutoksia enää 1900-luvun puolivälin jälkeen.

2.5. Paikannimistö

Selvitysalueen paikannimistöön tutustuttiin karttamateriaalien lisäksi avoimien nimistöportaalien avulla (Nimisampo ja Nimiarkisto). Nimistöä ei kuitenkaan löydetty mitään ar-

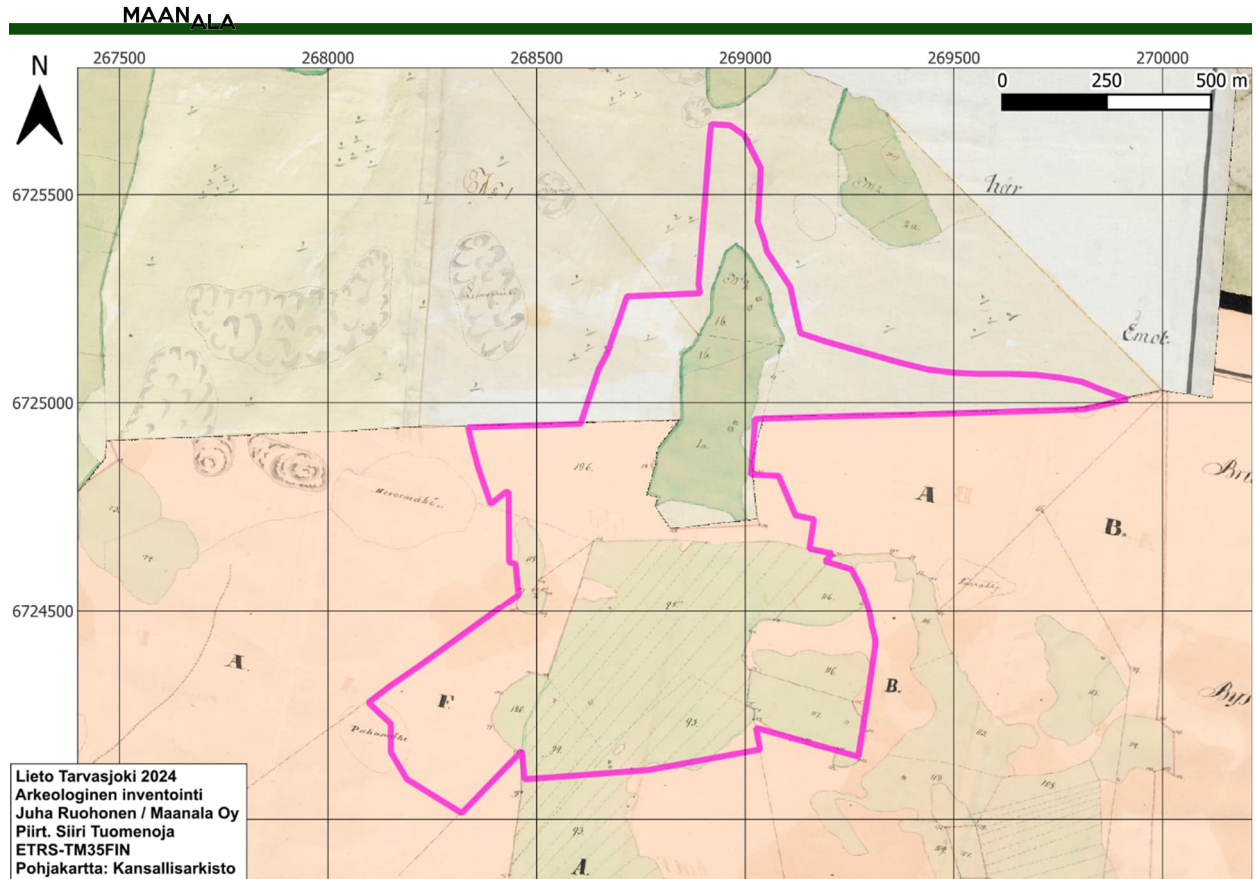
keologisesti erityisen kiinnostavaa. Isojakokartoilla esiintyy sellaisia nimiä kuten *Karpassuo*, *Karpassuonperä* ja *Perckanäcka* selvitysalueen kohdalla. Aluetta ympäröivät kallioidet maet on merkitty esimerkiksi nimillä *Hevosmäki*, *Pahamäki*, *Kärrätty*, *Isovuori* ja *Ruoksuonmäki*. Osa isojakokartoilla esiintyvistä nimistöä on säilynyt nykyaikaan. Asutukseen viittaavat talonnimet kuten *Lehtimäki*, *Salomäki* ja *Yrjönen* ilmaantuvat hankealueelle vasta uudemmassa kartta-aineistossa, jossa myös selvityksen kohteena oleva peltoalue on saanut nimen *Murronväljä*.

Euran kylän nimen Aulis Oja (1971: 20, 31–35 ja 39) epäilee kertovan paikan ensimmäisestä uudisasukkaasta, joka olisi mahdollisesti ollut peräisin Satakunnan Euran pitäjältä. Tulkintaa voidaan nykyisin tosin pitää vanhentuneena. *Yrjälän/Yrjäntilän* talo on kuulunut Turun tuomiokirkon Pyhän Yrjänän alttarin omistuksiin, mistä nimi todennäköisesti on peräisin. Vanhempaan, alueen pitkään eränkäyntihistoriaan viittaavaan nimistöön saattaisi kuulua joen nimi, joka myöhemmin otettiin koko paikkakunnan nimeksi.

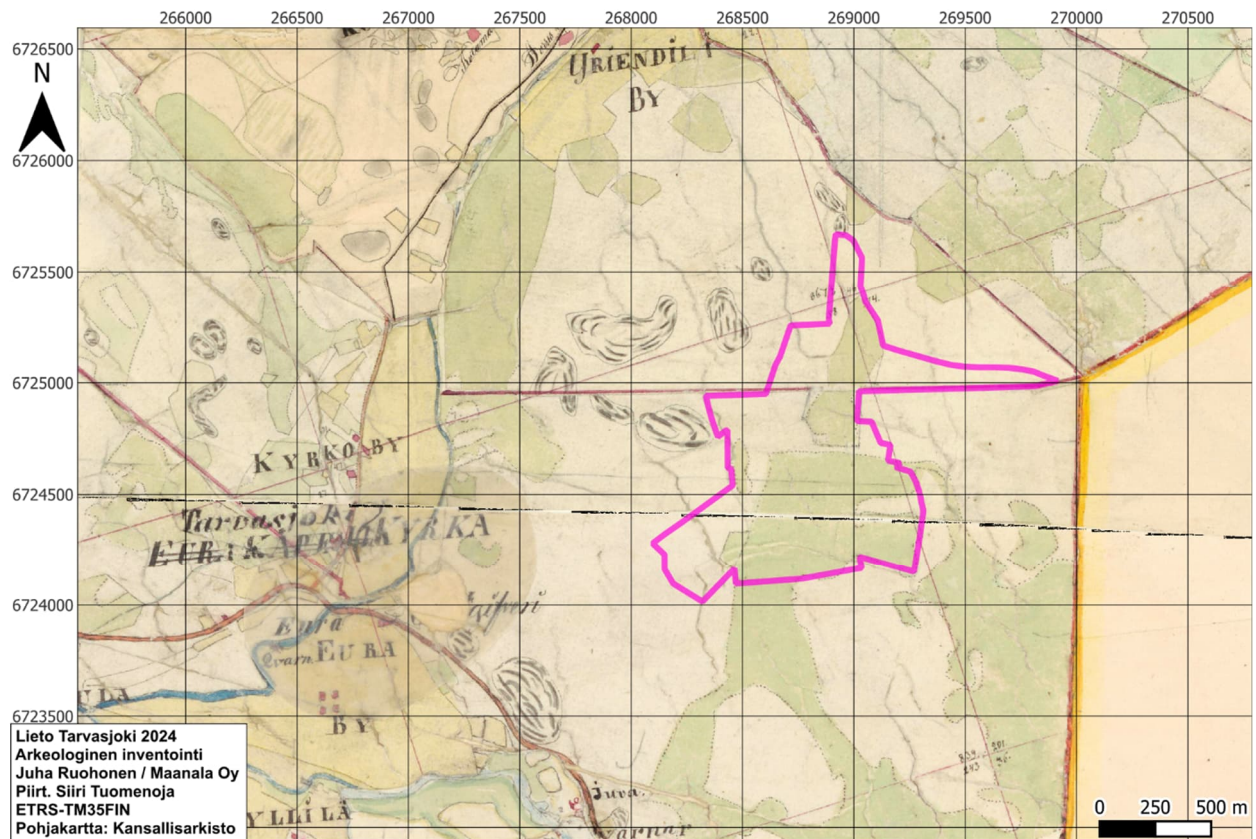
2.6. Muinaisjäännöspotentiaali

Korkeuden puolesta jo kivikautisten löytöjen esiintyminen hankealueella on mahdollista, ja alueen lähimmät tunnetut muinaisjäännöskohteet ovatkin kaikki kivikautisia. Maaperältään ja topografialtaan kaikkein potentiaalisimmat paikat rajautuvat kuitenkin alueen ulkopuolelle. Rautakautiselle asutukselle tasainen savimaa sen sijaan on Varsinais-Suomessa potentiaalista maastoa, joskin otollisimmat paikat ovat todennäköisesti olleet lähempänä jokivarsia. Rautakautisia kohteita ei entisen Tarvasjoen alueelta toistaiseksi tunneta.

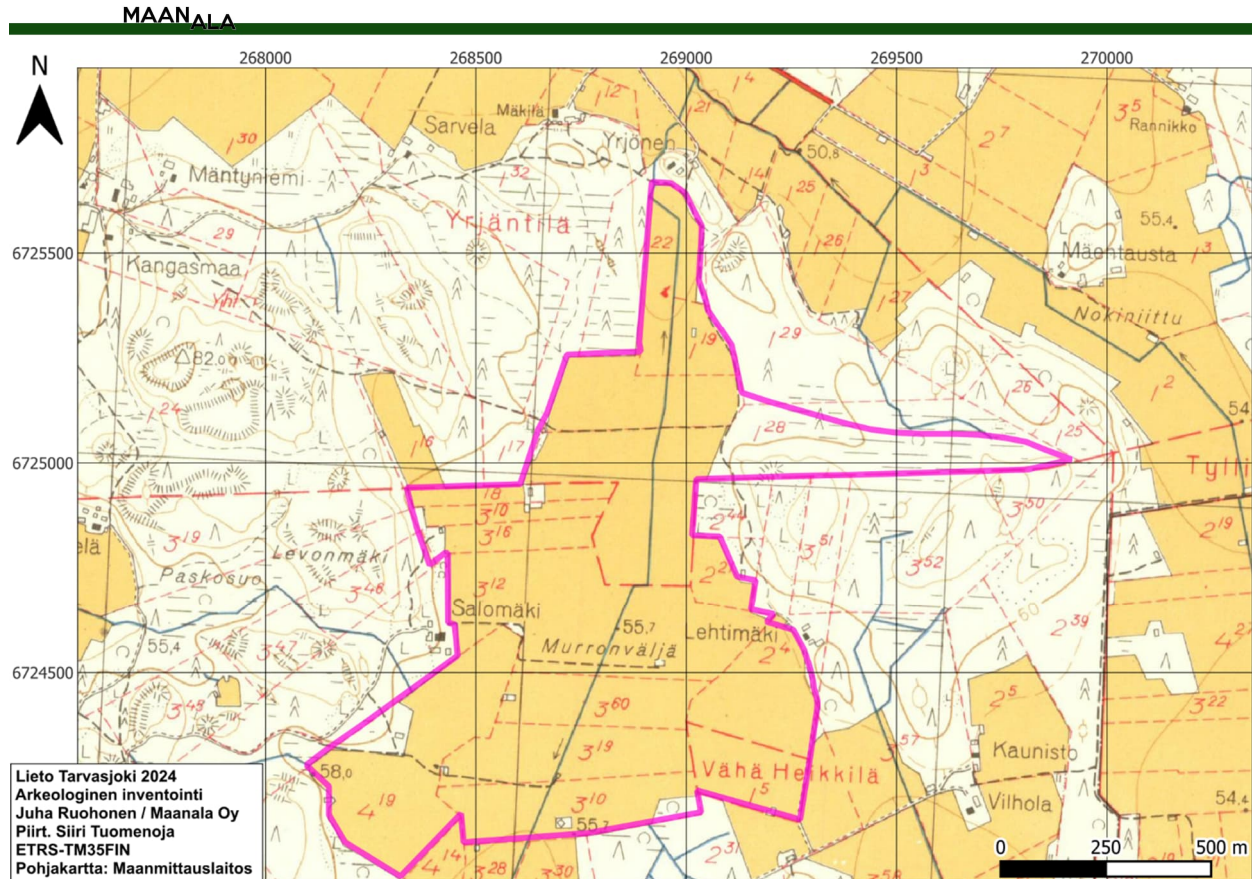
Historialliselta ajalta tiedetään paikallisen asutuksen keskittyneen jokien rannoille ja hankealueen olleen kylien ulkomaata. Alueen sijainti lähellä Paimionjokea, Tarvasjokea sekä alueella ristenneitä teitä kuten Hämeen Härkätietä kuitenkin tarkoittaa, että lähiympäristössä on ollut jonkinlaista ihmistoimintaa, vähintäänkin eränkäyntiä, kautta historian.

Kuva 5. Tutkimusalue isojakokartoilla. Pohjoispuolella Yrjäntilän kylän maiden kartta (Fallstén 1788) ja eteläpuolella Euran kylän maaomistuksia kuvaava kartta (Fallstén 1785).

Kuva 6. Tutkimusalue vuoden 1845 pitäjänkartoilla (karttalehdet 2022 04 ja 2022 05 Tarvasjoki). Alue on Euran ja Yrjäntilän kylien takamaita.

Kuva 7. Tutkimusalue vuoden 1963 peruskartalla (karttalehti 2022 05 Karinainen).

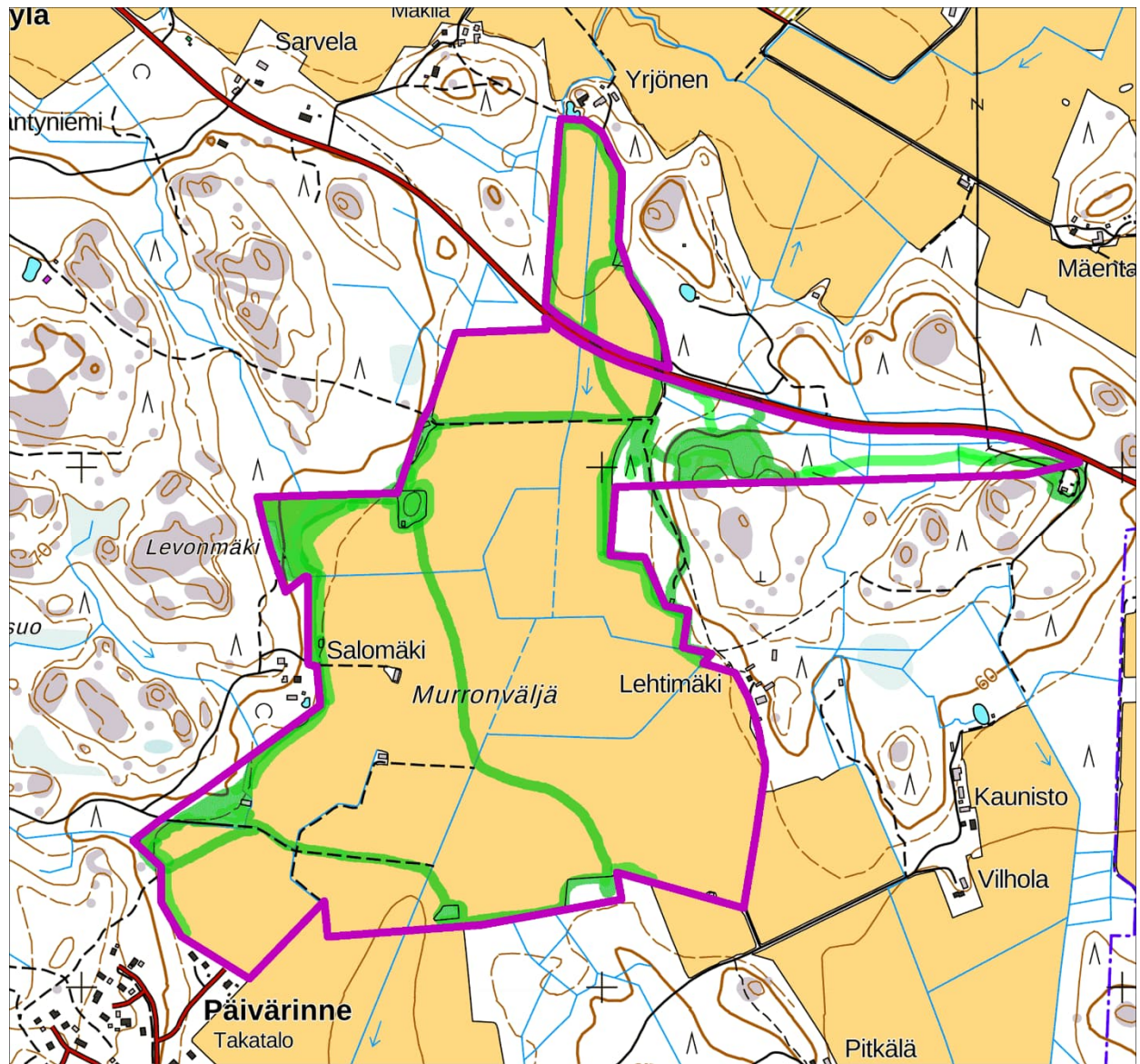
3. Maastohavainnot

Inventointialueen hallitsevana maisemaelementtinä voidaan pitää tasaista ja alavaa peltoaukeaa, jonka itä-länsisuunnassa katkaisee Salontie. Korkeuserot ovat hyvin vähäisiä. Peltoalueiden suhteen vallitseva maaperä oli savi. Pelloilla tehtiin silmämääräistä havainnointia ja pintapoimintaa keskeisiltä alueilta otosmaisesti, mutta moreenialueisiin rajoittuvien reunojen osalta kaikki alueet tarkastettiin. Keski-osiltaan pellot olivat tarkastusaikana osittain hyvin märkiä.

Pieni osa hankealuetta rajoittui peltoa hieman ylempällä korkeustasolla sijaitseviin kalliopaljastumiin tai hiekkamoreeniesiintymiin. Tällaisia alueita oli etenkin alueen länsi- ja lounaisosassa. Pellojen reunoilla olevien kalliopaljastumien päällä ja moreenikumpareiden reunoilla havaittiin useita ilmeisen tuoreita, rai-

vauksesta syntyneitä kivikasoja. Itään kurot tautuvan sähkönsiirtokäytävän maaperä oli kalliota ja hiekkamoreenia, vaikkakin alavimmilta osiltaan Salontien lähellä sekain savea. Karkeajakoiset maalajialueet tarkastettiin huolellisesti sekä silmämääräisesti, kairaamalla että tekemällä muutamia koepistoja.

Hankealueelle ei sen alavan topografian ja vallitsevan maaperän vuoksi osu esihistoriallisten pyyntikulttuurien kannalta potentiaalista asuinpaikkamaastoa missään muualla kuin länsireunassa. Täällä pelto ja siihen hankealueen sisään jäävä metsäalue oli paikoitellen, tosin melko suppealta alueelta, hyvin hiekkapitoista: alue tarkastettiin pellojen ja pelto-ojien leikkausten osalta yksityiskohtaisesti pintapoimimalla, mutta ilman havaintoja muinaisjäännöksistä. Rautakautisen asutuksen suhteen alue on puolestaan ollut kaukana kulkukelpoisista vesistöistä. Keski- ja uudella ajalla hankealue on ollut, 1800-luvulle asti, kyljen ulkomaata.

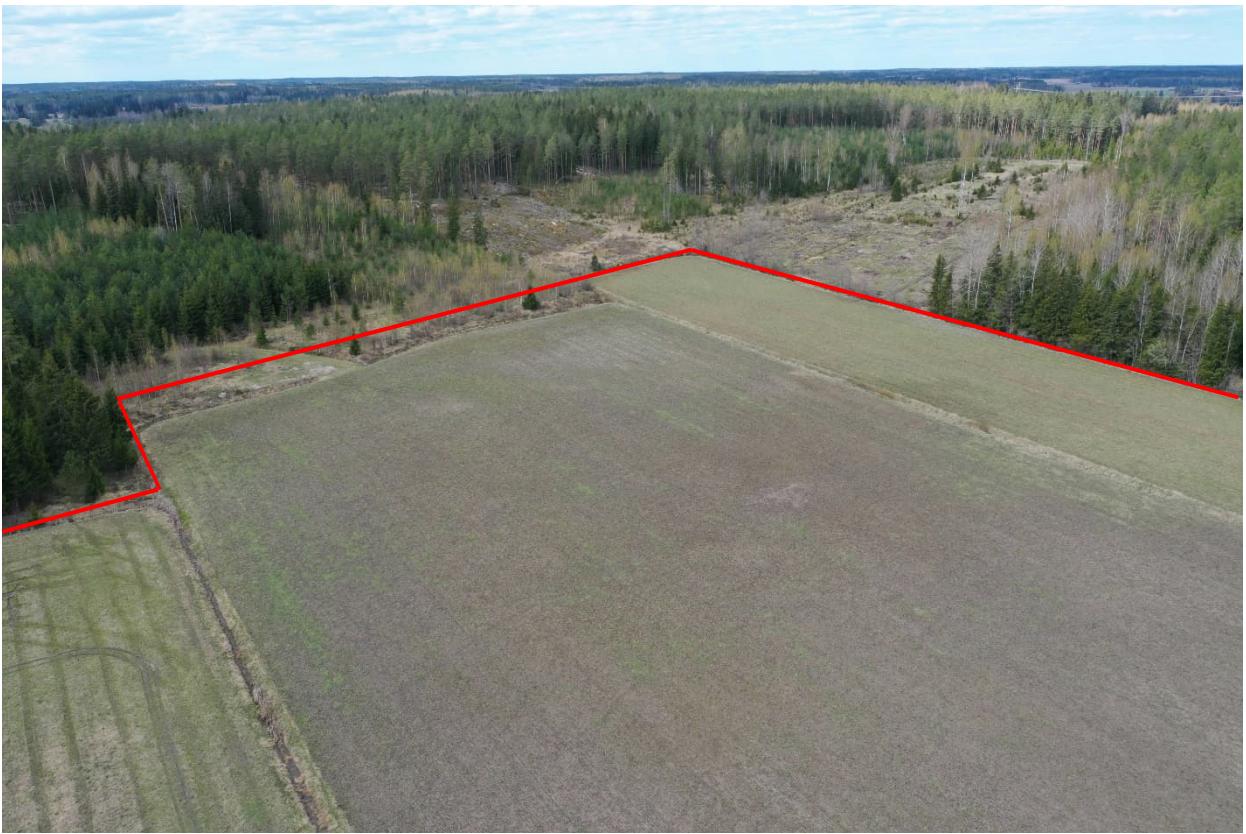
Kuva 8. Tutkimusalue rajattuna vuoden 2024 peruskarttaan (mk 1:10 000). Vihreällä merkittynä maastossa tarkastetut alueet.

Kuva 9. Selvitysalueen Salontien (seututie 224) pohjoispuolinen alue ilmasta kuvattuna. Tutkimusalue rajoittuu kuvassa näkyvälle, punaisella rajatulle alavalle ja tasaiselle peltoalueelle, joka on pääasiassa peltoa. Alueelta ei havaittu mitään muinaisjäänkösiin viittaavaa. Kuvattu pohjoiseen.

Kuva 9. Viistokuvassa selvitysalueen eteläosaa, Murrönväljän aluetta. Tutkimusalue rajoittuu kuvassa näkyvälle, punaisella rajatulle alavalle ja tasaiselle alueelle, joka on pääasiassa peltoa. Alueelta ei havaittu mitään muinaisjäänkösiin viittaavaa. Kuvan alaosassa erottuvan pienen kumpareen lounaisosassa on ollut heinälato tai vastaava ulkorakennus vielä ainakin 1960-luvulla. Kuvattu koilliseen.

Kuva 10. Kuvassa hankealueen länsiosaa. Tämä alue oli muusta selvitysalueesta poikkeavaa kuivan ja hiekkaisen maaperänsä takia. Alueelta ei kuitenkaan havaittu mitään muinaisjäänneksiin viittaavaa. Tutkimusalue rajoittuu punaisella rajatulle alueelle, joka on pääasiassa peltoa. Hiekkainen alue on rajatun alueen yläosassa. Kuvattu länteen.

Kuva 11. Ilmasta otetussa viistokuvassa selvitysalueen eteläosaa, Murronväljän ympäristöä. Vasemmalla Salomäen tila. Tutkimusalue on pääasiassa kuvassa olevaa alavaa ja tasaista, keskeisiltä osiltaan tarkastushetkellä melko vetistä peltoa. Kuvattu pohjoisluoteeseen.

Kuva 12. Kuvassa selvitysalueen Päivärinteiden asuinalueeseen rajoittuvaa lounaisosaa. Tutkimusalue koostuu kuvan savisesta pellostä sekä ladon ympäristön moreenialueesta. Kuvattu luoteeseen.

Kuva 13. Suunniteltu sähkönsiirtoreitti kulkee Salontien (vasemmalla) suuntaisena kapenevana käytävänä peltoalueesta kohti itää. Metsäalueen maaperä oli kalliota ja hiekkamoreenia, alavimmilta osiltaan Salontien lähellä savea. Oikealla pellon reunalla oleva heinittynyt matala kumpare koostuu paikalle 1900-luvun puolivälin jälkeen tuodusta maasta. Kuvattu itään.

3.1. Kohde 1: Lieto Murronväljä

Uusi kohde – muu kohde

Tyyppi: kivirakenteet

Ajoitus: historiallinen, 1900-luku

N 6724925, E 268644, Z n. 55

Aiemmat tutkimukset: –

Aiemmat löydöt: –

Vuoden 2024 löydöt: –

Kohde havaittiin vuoden 2024 inventoinnissa tarkastettaessa hankealueeseen kuuluvaa moreenikumpareta. Muodoltaan soikeahkon kumpareen koko on pohjois-eteläsuunnassa noin 65 m ja itä-länsisuunnassa noin 45 m. Sekametsää kasvava kumpare kohoaa ympäröivää peltoaluetta muutaman metrin korkeammalle. Sen lounaiskärjessä sijaitsee lato.

Kumpareen itäreunan lähellä, pellon ja metsän välisestä ojasta noin 12 itään, loivassa itää kohti viettävässä hiekkamoreenirinteessä sijaitsee pohjakaavaltaan pyöreä, reunoiltaan kivetty kuopparakenne, jonka halkaisija (ulkomitta) on noin 5,5 m. Rakenne koostuu maan pintaa korkeammalle kohoavasta reunakiveyksestä, jonka leveys vaihtelee 1,6–1,7 m välillä. Kiveys on pääasiassa sammalen peittämä, koostuen näkyviltä osiltaan muokkaamattomista luonnonkivistä. Kivien koko vaihtelee 25–60 cm välillä. Kiveyksen korkeus maan pinnalta mitattuna vaihtelee suuresti rinteestä johtuen. Rakenteen länsireunalla, jossa maan pinta on korkeammalla, ei kiviä havaittu juuri lainkaan noin metrin pituisella alueella, kun taas vastakkaisella itäreunalla kiviä oli kasattu valliksi maan pinnasta mitattuna jopa 80 cm korkeuteen.

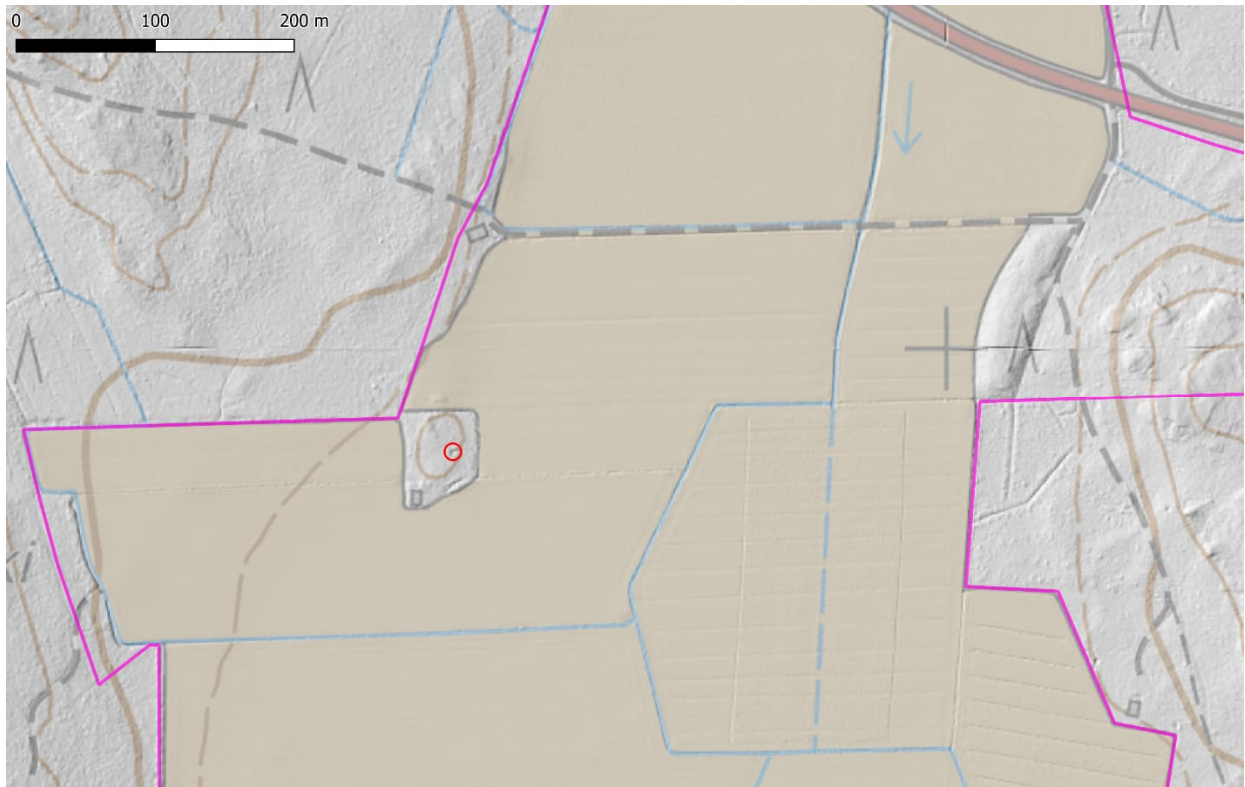
Kivirakenteen ympäröivä rakenne muodostaa keskelle maahan kaivetun melko tasapohjaisen, halkaisijaltaan 240 cm olevan kuopanteen, jonka syvyys alkuperäisestä maan pinnasta mitattuna vaihtelee noin 20 (itäreuna) ja 100 (länsireuna) cm välillä. Kivivallin päältä mitattuna kuopan pohja on enimmillään noin 140 cm syvyydessä. Maahan kaivetut reunat olivat hyvin jyrkät, eikä niitä ollut kivetty. Kasvillisuuden peittämän rakenteen pohjalla havaittiin pohjakiviä sekä vallista pudonneita kiviä. Pohjalla oli myös roskaa (esim. emalivati, juomatölkki).

Rakenteeseen liittyi sen itäreunasta lähtevä ojamainen kapea ja matala kaivanto, jonka leveys on noin 90 cm. Maapohjan kuivattamiseen liittyvä kaivanto johtaa metsän rajalle pelto-ojaan.

Havaintojen perusteella rakennetta pidettiin alustavasti muuna kulttuuriperintökohteena, reunoiltaan kivetyn kellarin jäännöksenä 1800-luvun lopulta tai 1900-luvun alkupuolelta. Syksyllä 2024 saatujen lisätietojen perusteella kyseessä on kuitenkin 1950- ja 1960-luvuilla käytössä ollut pyöreä painorehukuoppa. Kuoppa erottuu myös vuoden 1959 ilmakuvasa, muttei tätä aikaisemmassa 1948 tai – tiheästä puustosta johtuen – myöhemmissä 1990-luvun tai 2000-luvun ilmakuvissa.

Kumpareen pohjoisreunassa, kellarirakenteesta noin 30 m luoteeseen, havaittiin noin 6 m matkalla noin 1,5 m leveää sammalpeitteistä kivrakennetta. Hieman aitamaista rakennetta muistuttavasta ulkonäöstään huolimatta kyse lienee paikalle siirretyistä raivaus- ja jätekipistä. Alueella on 1950-luvun ilmakuvien ja 1960-luvun peruskartan perusteella sijainnut myöhemmin purettu heinälato. Epäsäännöllisiä ja pienempiä kivien raivauskasoja havaittiin kumpareen reunoilla myös muissa ilmansuunnissa.

Inventoinnissa havaittu kuoppamainen rakenne liittyy 1900-luvun puolivälin jälkeiseen säilörehun valmistukseen, eikä sitä voida pitää muinaismuistolain tarkoittamana kiinteänä muinaisjäännöksenä tai muuna kulttuuriperintökohteena.

Kuva 14. Kohteen 1 sijainti.

Kuva 15. Reunoiltaan kivetty pyöreä kuoppa sijaitsee loivasti itää kohti laskevassa moreenirinteessä. Ku-
vattu koilliseen.

Kuva 16. Rakenteen itäreunaa. Vasemmalla siitä lähtevä ojamainen kaivanto. Kuvattu lounaaseen.

Kuva 17. Kumpareen pohjoisosassa olevaa jätekiveä pitkänomaisessa muodostelmassa. Kuvattu länteen.

Kuva 18. Kohde 1 sijaitsee peltoalueen reunassa matalalla metsäkumpareella. Kuvattu länteen.

4. Yhteenveto

Toukokuun 2024 inventoinnissa hankittiin ajantasainen yleiskuva hankealueen arkeologisesta kulttuuriperinnöstä. Alueelta ei vanhaan tunnettu lainkaan muinaisjäännöksiä.

Hankealue oli pääosin viime vuosisatoina pelloksi raivattua melko tasaista savikkoa. Tutkimusalueella havaittu ihmistoiminta on ajallisesti suhteellisen nuorta.

Alueelta ei todettu kiinteitä muinaisjäännöksiä eikä muita kulttuuriperintökohteita. Muuna kohteena dokumentoitiin säilörehun valmistuksessa käytetty painorehukuoppa 1900-luvun puolivälistä.

Turussa ja Lahdessa 20.11.2024,

Juha Ruohonen, arkeologi, FM

Siiri Tuomenoja, arkeologi, FM

Maanala Oy

5. Lähteet

Internetlähteet:

Geologian tutkimuskeskuksen ylläpitämä Maankamara-karttapalvelu [<https://gtkdata.gtk.fi/maankamara/>].

Helsingin yliopiston digitaalisten ihmistieteiden keskuksen ylläpitämä Nimisampo-verkkopalvelu. [<https://nimisampo.fi/fi/>].

Kotimaisten kielten keskuksen ylläpitämä Digitaalinen Nimiarkisto [<https://nimiarkisto.fi/>].

Maanmittauslaitoksen ylläpitämä Paikkatietoikkuna-karttapalvelu [<https://kartta.paikkatietoikkuna.fi/>].

Museoviraston ylläpitämä Kulttuuriympäristön palveluikkuna eli Muinaisjäännösrekisteri [<https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx>].

Kirjallisuus ja tutkimusraportit:

Kehusmaa, Anu 2003. *Gasum Oy maakaasuputkilinjan länsilaajennuksen historiallisen ajan muinaisjäännösten inventointi*. Museoviraston arkisto.

Killinen, Kustaa 1877. *Kiinteitä muinaisjäännöksiä Maskun kihlakunnassa*. Museoviraston arkisto.

Laulumaa, Vesa 2010. *Forssa – Lieto. Arkeologinen inventointi 400–110 kilovoltin voimajohdohankkeen alueella*. Museoviraston arkisto.

Masonen, Jaakko & Heikkinen, Markku 1986–1987. *Hämeen Härkätien inventointikertomus*. Museoviraston arkisto.

Oja, Aulis 1971. *Tarvasjoen historia*. Tarvasjoen kunta ja seurakunta.

Torvinen, Markku 1973. *Karinainen, Somerniemi, Somero ja Tarvasjoki. Inventointi*. Museoviraston arkisto.

Karttalähteet:

Peruskartta 1991. *Karttalehti 2022 05 Seppälä*. Päällepainatus vuoden 1983 karttaan. 1:20 000. Maanmittauslaitos.

Peruskartta 1983. *Karttalehti 2022 05 Seppälä*. 1:20 000. Maanmittauslaitos.

Peruskartta 1963. *Karttalehti 2022 05 Karinainen*. 1:20 000. Maanmittauslaitos.

Pitäjäkartta 1845. *Karttalehti 2022 04 Tarvasjoki*. Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto.

Pitäjäkartta 1845. *Karttalehti 2022 05 Tarvasjoki*. Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto.

Fallstén, Henrik 1785. *Fösta Delen Karta öfver Eura Byamåls Samfälle Ägor i St Mårtens Socken af Masku Härad och Åbo Lähn*. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto, Kansallisarkisto.

Fallstén, Henrik 1788. *II Del af Chartan öfver Yrjändilä Bys Ägor belägne i Åbo Lähn Masku Härad och St Mårtens Sockn*. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto, Kansallisarkisto.